

Demenciák neuropszichológiai diagnosztikája

Dr. Karádi Kázmér

PTE, ÁOK

Magatartástudományi Intézet

Demencia fogalma

Agyi betegség által okozott szindróma, ahol jelentős globális kognitív hanyatlás következik be, ami kihat a mindennapi életre.

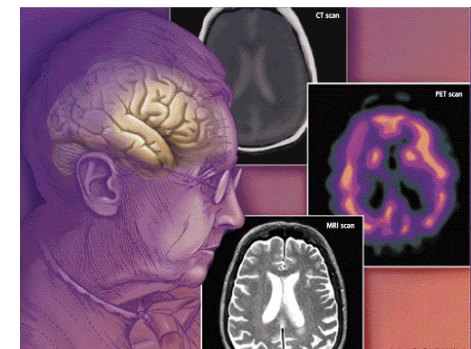

Globális hanyatlás

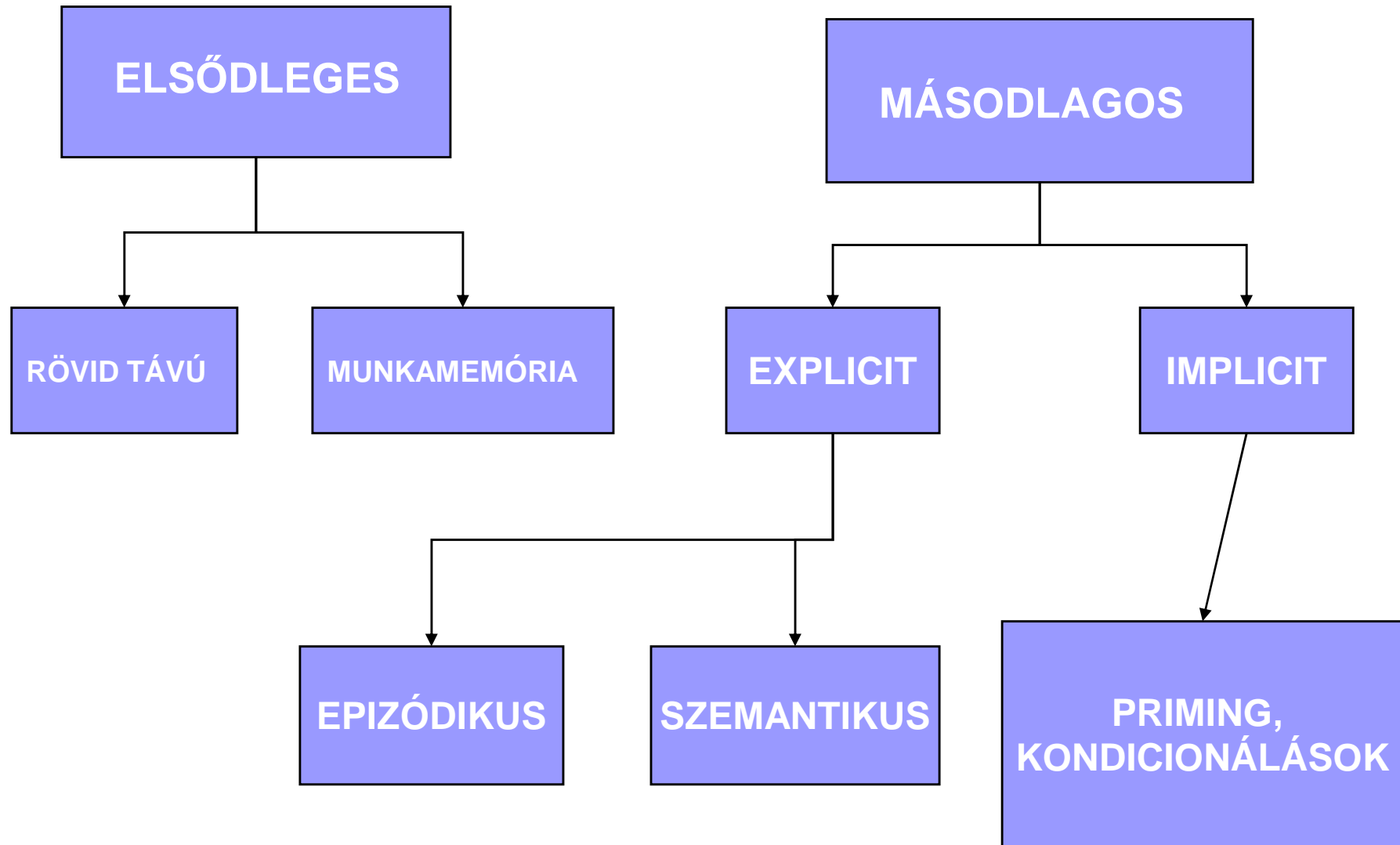
- Mindenképpen magába foglalja a **memória** progresszív diszfunkcióját
- Személyiség változás
- Későbbi retardáció az összes kognitív funkciókban (afázia, apraxia, agnózia)
- Tiszta tudati állapot (differenciál diagnózis: delírium, stupor, más tudatot befolyásoló állapotok)

Kognitív funkciók vizsgálata

- Figyelem, szelektív, osztott
- Végrehajtó funkció, munkamemória
- Információ felvétel, raktározás és felejtés (*memória funkciók*)
- Nyelvi funkciók, szenzoros és motoros
- Vizuális funkciók (tárgyfelismerés, téri memória)
- Praxis vizsgálat

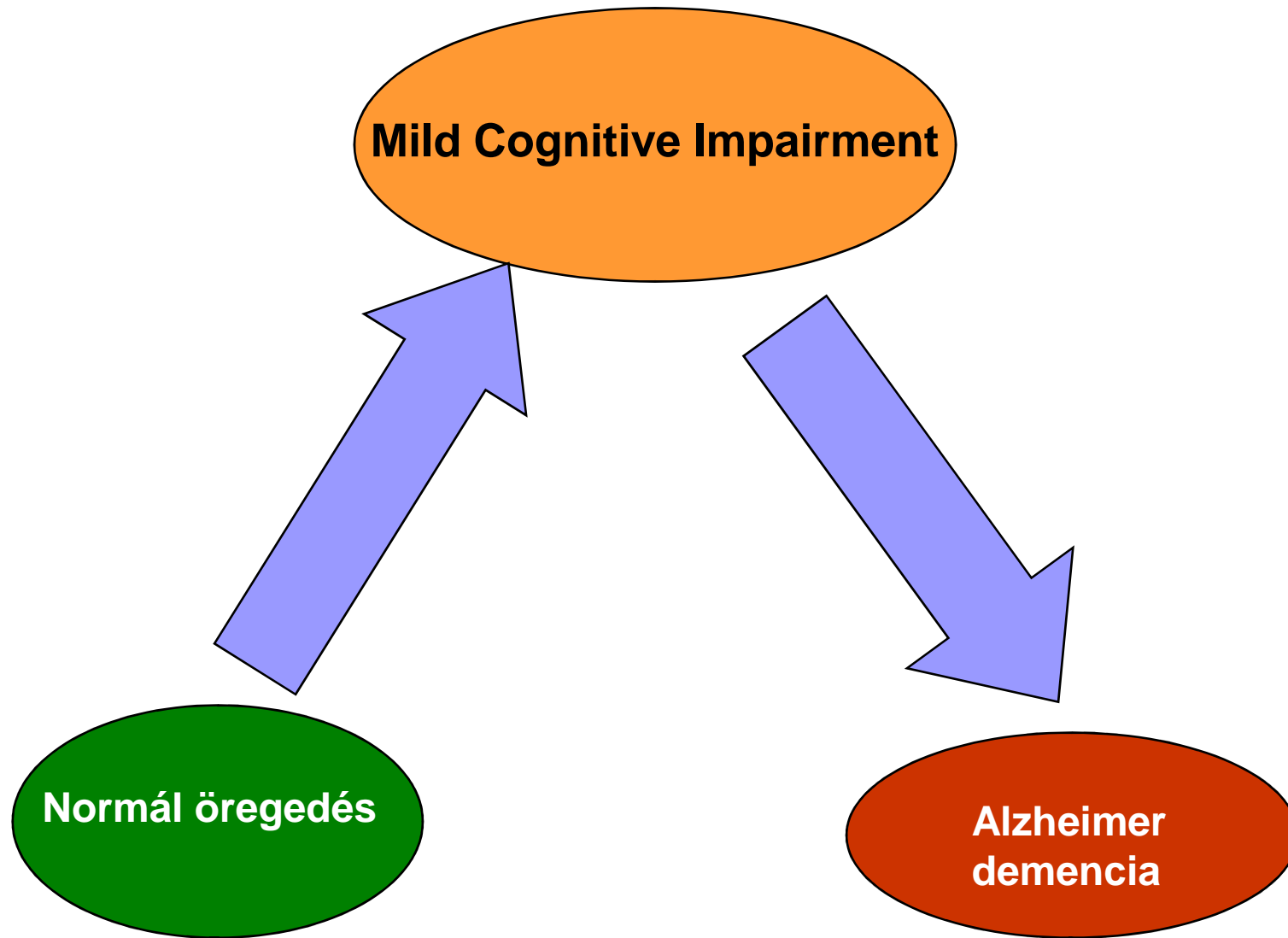
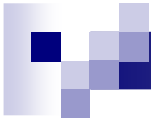
Memória rendszerek

Neuropszichológiai tesztelés célja

- Korai diagnózis
- Differenciál diagnózis
- Progresszió monitorozása (gyógyszerek hatásának ellenőrzése)

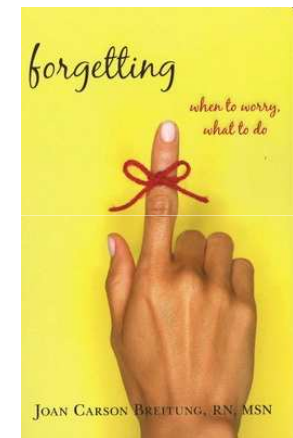
Normál öregedés

- **Előregedő társadalom!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!**
- Munkamemória csökkenés
- Információ feldolgozás csökkenése
- Nem releváns információ gátlásának csökkenése
- Új információt nehezen vesz fel

Mild Cognitive Impairment

- Megnövekedett rizikó a demenciára
- Átmeneti állapot a normál öregedés és a demencia között
- Szubjektív memória panaszok
- Normál napi aktivitás
- Normál általános kognitív funkciók
- Abnormális memória, objektíven kimérhető
- Demencia hiánya

Demenciák klasszifikációja memória rendszerek és a kognitív funkciók alapján (Economou, Papageorgiou, Papanicolaou, 2006)

- I. csoport: Elsődleges és másodlagos memória érintett: AD, vaszkuláris, FTD temporális variánsa**
- II. csoport: Elsődleges érintett: FTD frontális variánsa, Huntington, Parkinson, Bazális ganglionokat érintő**
- III. csoport: Afázia, agnózia, apraxia dominál: Creutzfeldt-Jacob, Pick, szubkortikális gliózis, kortikobazalis denegeráció, FTD-PNAF**

Demencia korai szak	Epizódikus	Szemantikus	Munkamem. Végrehajtó funk.	Implicit	Agnóziák és afáziák
AD	+	+	+	+	
Vaszkuláris	+	+			
FTD temporális		+			
FTD frontális			+		
Hungtington			+	+	
Parkinson			+		
C-J					+
Pick					+
Szubkortikális gliózis					+
kortikobazális					+
FTD, PNFA					+

Tesztelés kerékkötői

- Az angolszász neuropszichológiához viszonyítva nincs sok teszt (magyar tesztpark kis számú, de alapvető tesztekből áll, a nagy angolszász tesztcsomagok drágák)
- Mint az antibiotikumok: egy idő után nem használhatók, mert a betegek a tesztre rátanulnak
- Nincs magyar normatív adat, nincs standard teszt egészséges, nem demens öregekre
- A differenciál diagnosztikában csak valószínűségi alapon mérnek (nagy a valószínűsége az AD-nek stb.), 100 %-os diff. diagnózist nem adnak.

Követelmények

- Az orvos számára könnyen és gyorsan kivitelezhető
- Ne fárassza a beteget
- Széles kognitív tárgykört fedjen le
- Téves negatív és pozitív eredményt elkerülje

A vizsgálat szabályai

- Teremts megfelelő légkört! (csendes, nyugodt szoba (**ne ágy mellett**, megfelelő megvilágítás, **szemüveg**)
- Legyél rugalmas!
- Légy támogató! („Ugye milyen bolond vagyok!! **SZORONGÁS CSILLAPÍTÁSA**)
- Légy empátikus!
- **Légy türelmes!**

Lehetőségek

- **Szűrő:**
- Mini Mental State Vizsgálat (Folstein 1975)
- Mattis Demencia Teszt (Mattis Dementia Rating Scale) (Mattis, 1977), széles skála
- Addenbrooke-féle kognitív vizsgálat (Mathuranath et al. 2000), diff diag.
- Frontális Lebeny Teszt (Frontal Assessment Battery) (Dubois et al., 2000)
- Executive Óra Rajzolósi Teszt (CLOX) (Royall et al., 1989)
- Mini-Cog (Borson et al., 2000)
- **További finom vizsgálatra, megerősítés:**
- Verbális fluencia, AVLT, VPT, LLT, Wechsler IQ, Western Afázia, Boston Megnevezési, Rivermead

Mini Mental State Vizsgálat

- Családorvosi szinten alkalmazható demencia szűrő
- Orientáció
- Megjegyző képesség
- Felidéző képesség
- Figyelem és kalkuláció, munkamemória
- Nyelvi feladatok, olvasás és írás
- Konstruktív képesség

MMSE

- A pontokat erőteljesen befolyásolja a kor és az iskolázottság. Korral csökken. Iskolázottsággal növekszik.
- Etnicitás szintén befolyásolja
- Maximális pont: 30
- Jól differenciál a közepesen vagy súlyosan demens és az egészséges személyek között
- Rossz az enyhe és az egészséges differenciálásnál
- Határérték (cut-off score): korábban: 24, jelenleg: 26-27

Addenbrooke-féle kognitív vizsgálat

- Magába foglalja az MMSE-t.
- Szűrő teszt.
- Érzékeny az amnesztikus szindrómákra, az izolált frontális és nyelvi deficitekre
- Nem annyira komplex, mint a Mattis teszt.

Addenbrooke

- Orientáció, max: 10
- Figyelem és mentális hajlékonyság, max: 8
- Epizódikus és szemantikus memória, max: 35
- Verbális fluencia, fonémikus és szemantikus kategória, max: 14
- Afázia feladatok, max: 28
- Vizuotérbeli, konstrukciós kivitelezés, max: 5
- Tartomány: 0 és 100 pont között mér
- Első cut-off: 88, módosított: 83
- VL/OM arány: <2.2 FTD; >3.2 AD

Mattis Demencia Becslő Skála (Mattis Dementia Rating Scale, Mattis 1977)

- Igen elterjedt, széles körben használják
- Főleg az Alzheimer demenciára érzékeny
- Figyelem
- Iniciáció és perszeveráció
- Konstruktív képesség
- Fogalomalkotás, absztrakt gondolkodás
- Memória
- Mediális Temporális Lebeny és a Frontális Lebeny patológiára érzékeny
- Max: 144 pont
- Kevésbé iskolázott: 123-125
- Magasabb iskolai végzettségnél: 129-133

Mattis alsókálák érzékenysége

- Memória: AD
- Konstrukció: VAD, Parkinson
- Iniciáció-perszeveráció: FTD, Hungtington

Frontális Lebeny Skála (Frontal Assessment Battery, Dubois et al. 2000)

- Főleg frontális érintettség kimutatására
- Rövid: 10 perc
- 6 alteszt
- Fogalomalkotás és absztrakt gondolkodás (hasonlóságok)
- Mentális hajlékonyság (verbális fluencia)
- Motoros programozás (Luria 3 kéz teszt)
- Interferenciával szembeni ellenállás (Konfliktusos instrukció)
- Gátlás kontroll (Go-No Go)
- Környezeti autonómia
- Max: 18
- FTD frontális (7.6+-4.2) v AD (12.6+-3.7) (Slachevsky et al. 2004)
- Megkérdőjelezték (Lipton et al. 2005), bár nincsenek külön választava a FTD variánsai

Executive Clock Drawing Task (Royall et al. 1998)

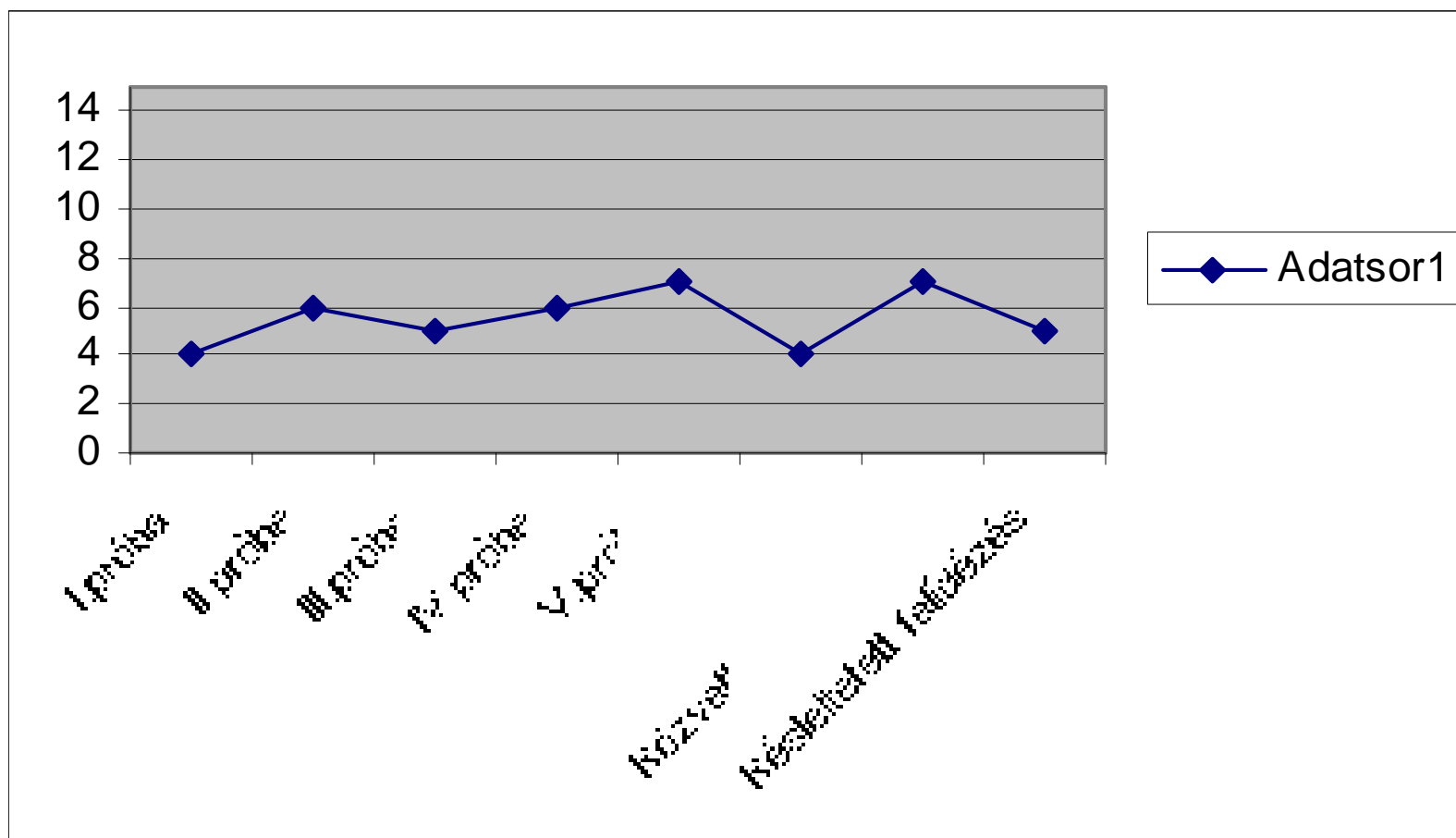
- Rövid: 1 perc
- CLOX1: végrehajtó rész
- CLOX2: agnózia rész
- Mini-Cog (Borson, 2000)

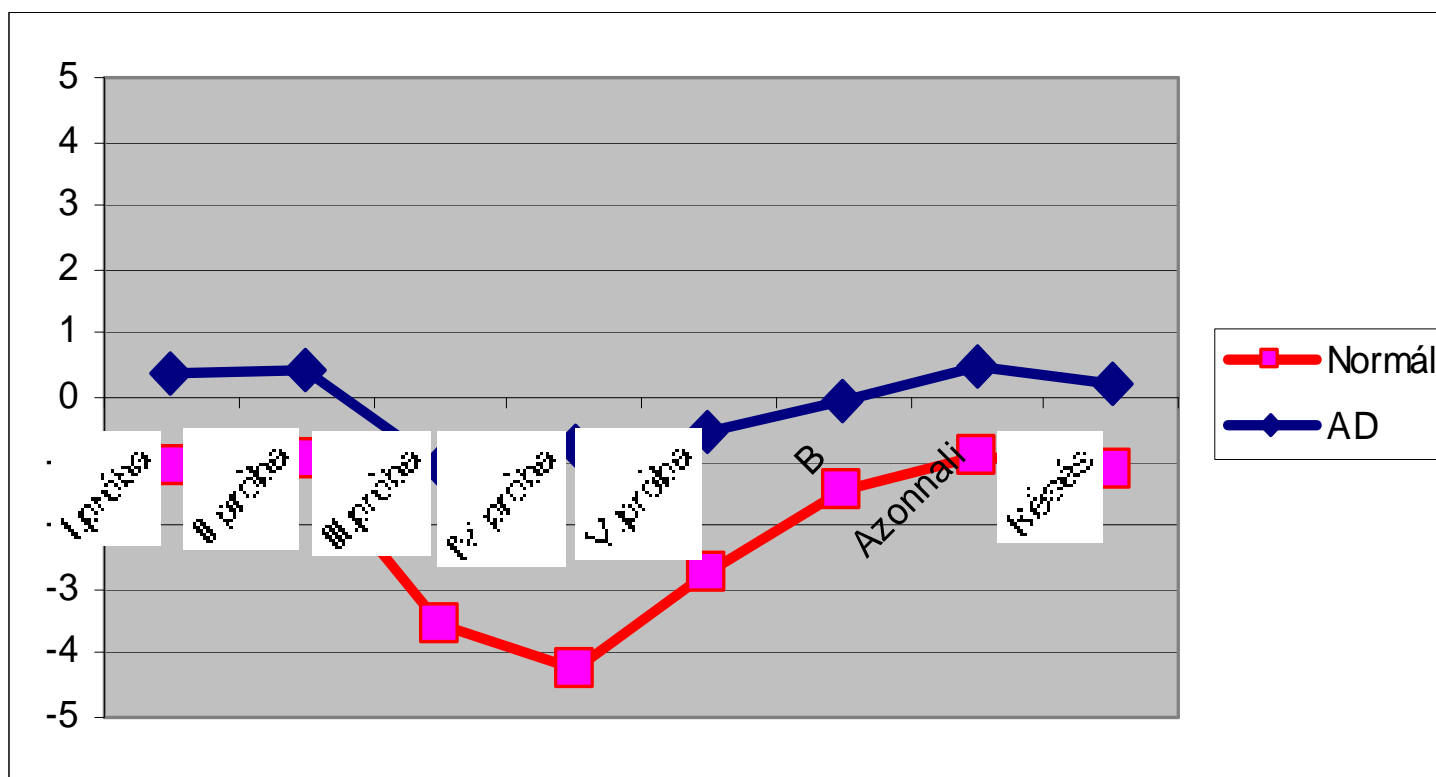
Eset

- 53 éves nőbeteg, varrónő
- Szubjektív memória panaszok, feledékeny, kísérik
- Addenbrooke pont: 66/100
- VL/OM arány: 7.2
- CLOX1: 8/15
- CLOX2: 14/15
- FAB: 13/18, 72%
- Számmemória figyelmi rész (Digit Span Forward): 4
- Corsi Blokk teszt: 3
- Trail Making A: 1 perc 25 ms, 1 hiba; B: 2 perc 37 ms, 5 hiba
- Boston Megnevezési Teszt: 50/60, z-pont: -0.38
- Rey Komplex Ábra: Másolás: 24 ½ (36), Késleltetett Felidézés: 13 ½

Rey Auditoros Verbális Tanulási Teszt (AVLT, 15 szó)

AVLT Z-pontok (Schoenberg et al. 2006; Mitrushina et al. 1999)

Konklúzió

- Csak valószínűséget ad!!!!
- Az egész képet kell nézni!!!!
- Team

